

Sociometrija je metoda za količinsko ugotavljanje odnosov med osebami v majhnih skupinah. Latinska beseda »*sociabilis*« pomeni biti družaben, prijateljski, združljiv v skupine – s to metodo torej dobimo podatek o tem, koliko je nekdo družaben, oziroma kakšne so »družabne« značilnosti neke skupine. Z njo opredelimo, koliko je nek posameznik v skupini priljubljen ali morda iz skupine izločen, osamljen, v kolikšni meri se s člani skupine ne razume in ali se z njimi rad druži ali ne. Posameznik s svojim obnašanjem in značilnostmi vpliva na skupino in s tem sooblikuje celotno podobo skupine, skupina pa prav tako s svojimi značilnostmi, navadami, pravili in normami vpliva na posameznika - na njegova prepričanja, razmišljanje, obnašanje... Izjemnega pomena je lahko tudi v športu, kjer je dobra povezanost skupine lahko ključnega pomena za uspeh in dobre trenajne pogoje.

S **sociometričnim preizkusom** ugotavljamo socialno strukturo skupine, sociogram pa je grafična predstavitev preizkusa, v katerem natančno vidimo socialne strukture v skupini in položaj vsakega posameznika. Tako lahko poleg sociograma dobimo tudi sociometrični status vsakega posameznika in indeks kohezivnosti za celotno skupino. Sociometrični test uporabimo takrat, ko želimo ugotoviti, s katerim igralcem nekdo želi igrati in s katerim ne želi igrati.

Pri izvedbi sociometričnega testa ločimo 2 kriterija približevanja posameznika k središču:

- tekmovalni kriterij (task oriented): za ekipe in vrhunske športnike
- socialni kriterij (social oriented): za individualiste in mlajše športnike

Pri analizi moramo upoštevati oba hkrati. Tu se pojavi slabost Likertovega testa, ki posebej meri funkcionalne zveze in socialne zveze.

3 karakteristike sociometrijskega testa:

- določeno število izborov, ki se lahko menjajo v odvisnosti od velikosti testirane skupine,
- za izbor mora obstajati določen kriterij v odvisnosti od funkcionalne aktivnosti skupine,
- za vsak izbor so lahko predvidene različne stopnje preferenc (ugodnosti)

Pomanjkljivosti sociometrijskega testa:

- odnosi v športni ekipi ne delujejo le na odnosu privlačenja in odbijanja – to je le del pomoči pri analizi športne ekipe,
- sociometrija ni primerna za raziskavo velikih skupin, ampak majhnih – ker je lažje proučiti stike med vsemi enotami,
- sociometrija meri le subjektivne občutke, objektivno determinirana obnašanja pa so zanemarjena

Socialno razlikovanje-diferenciacija je definirano kot celovitost socialnih razlik, ki nastajajo med ljudmi v postopku nastajanja in delitve materialnih in duhovnih dobrin. Če se te razlike dlje časa pojavljajo ali celo povečujejo, je socialno razlikovanje osnova za nastanek **socialne stratifikacije-stratifikacija**. Stratifikacija pomeni razdeljenost družbe na posamezne družbene sloje (družbena slojevitost).

Kriteriji stratifikacije, ki delijo prebivalstvo v posamezne stratumne so: poreklo, premoženjsko stanje, religija, starost, rasa, poklic, potrošnja, izobrazba, spol, položaj na delovnem mestu...

Teoretični model je del hierarhično zgrajene strukture modelov (npr.: če vemo kako deluje model na višjem nivoju, bi morali vedeti tudi kako deluje model na nižjem nivoju).

Fenomensko raven predstavljata dva modela:

- model neposrednih zvez (opisuje in analizira zveze med stratifikacijskimi spremenljivkami kot so definirane v večini stratifikacijskih teorij=predmet preverjanja empiričnih raziskav)
- model konfliktnih odnosov (opisuje in analizira konfliktni del zvez med socialnimi skupinami; npr.: razlika v opredeljevanju spremenljivk v subsistem pri starših in otrocih)

Stratifikacijske dimenzije so karakteristike populacije, s pomočjo katerih lahko hierarhično uredimo populacijo.

Stratifikacijski sistem je zgrajen iz treh subsistemov:

- socializacijski s.: pripravlja posameznika, na prevzem vlog v institucionalnem redu družbe. Vse oblike in nivoji priprave posameznika za komunikacijo s socialno sredino. Zajema kriterije, na katere merjenec nima vpliva (dani so mu že ob rojstvu – pasivnost posameznika): edukativni status (stopnja izobrazbe posameznika in njegovih staršev), bazični rezidencialni status (značilnost kraja, iz katerega izhaja posameznik in starši), znanje tujih jezikov otroka in staršev, športna aktivnost otroka, celovitost družine, v kateri otrok odrašča...
- institucionalni s.: kaže položaj, ki ga posameznik zavzema na dimenzijah politične, profesionalne in ekonomske moči. Zajema kriterije, na katere ima merjenec vpliv (se spreminjajo tekom življenja – aktivnost posameznika): profesionalni status (položaj posameznika v hierarhiji profesionalnih vlog), družbenopolitični status (položaj posameznika v hierarhiji družbenopolitičnih vlog), stopnja izobrazbe, poklic, stopnja kategorizacije športnika, položaj na delovnem mestu, članstvo v klubih...
- sankcijski (posledični) s.: sankcije (posledice) zavzemanja položaja posameznika v socializacijskem in institucionalnem redu družbe. Npr.: bazični ekonomski status (količina materialnih dobrin), aktualni rezidencialni status (značilnost kraja, v katerem prebiva posameznik v aktualnem trenutku), življenjski stil (materialne dobrine višjega cenovnega razreda), športna aktivnost da/ne, dohodek, štipendija...

Tisto kar se dogaja v socializacijskem subsistemu ima povezavo s položajem v institucionalnem redu družbe in svoje sankcije v posledičnem subsistemu. Iz raziskav je razvidno, da ima največjo vrednost edukativni status, nato profesionalni, bazični ekonomski in bazični rezidencialni status. Npr.: otrok, ki ima bolj izobražene starše in boljše materialne pogoje, bo imel lažje pogoje, da tudi sam pride do višjega nivoja politične, profesionalne in ekonomske moči ter s tem posledično do boljšega dohodka, življenjskega stila... kot posledica dejavnikov v mladosti.

V samih podsistemih in med njimi delujejo tako imenovani REGULATORJI. To so družbeni mehanizmi, ki regulirajo medsebojne položaje posameznika in skupine med subsistemi in znotraj subsistema. Regulacija za posameznika ali skupino zmanjšuje možnost pojavljanja velikih razlik med njihovimi pozicijami na stratifikacijskih dimenzijah.

Regulatorji:

- institucionalni regulatorji: instit. mehanizmi, ki prilagajajo pozicijo na hierarhični mreži vlog enega subsistema, mreži vlog drugega subsistema:
  - socializacijsko – institucionalni r
  - institucionalno – sankcijski r.
  - socializacijsko – sankcijski r.
- individualni in grupni regulatorji:
  - institucionalno – socializacijski: vplivajo na motivacijo in želje glede na ekonomske, politične in gospodarske moči (služba); vpliva na količino materialnih dobrin

- socializacijsko – sankcijski: pridobiti čim višji nivo izobrazbe
- institucionalno – sankcijski: boljši položaj na dimenzijah politične, ekonomske in profesionalne moči – boljše posledice (življenjski stil, dohodek...)

Primer: Mlad kolesar:

- socializacijski subsistem: spol, starost, narodnost, rojstni kraj (bazični rezidencialni status), denar, izobrazba (edukativni status) – če gledamo iz vidika športnika, na zadnji dve spremenljivki ne vpliva on, ampak njegovi starši, zato sta zajeti v socializacijski subsistem
- institucionaliziran subsistem: stopnja kategorizacije športnika, članstvo v klubu...
- sankcijski (posledični) subsistem: športna oprema, štipendija, interesi in vrednote športne dejavnosti...

V socializacijskem subsistemu so torej zajeti dejavniki, na katere športnika nima vpliva. Imajo pa ti dejavniki vpliv na zavzemanje položaja v institucionalnem redu družbe (nanj ima športnik vpliv in se tekom življenja spreminja). Položaj v socializacijskem in institucionalnem redu družbe pa ima posledično vpliv na sankcijski (posledični) subsistem, kjer se pokaže njegov ekonomski položaj in sistem interesov in vrednot.

Fenomenski model socialne stratifikacije

Socializacijski podsistem	Institucionalni podsistem	Posledični
kraj bivanja	delovno mesto	ekonomski položaj
soc.položaj		
športna dejavnost	-članstva v klubih	-avto
-vpliv pasivnega		
-interesi	organizacijah, strankah	-stanovanje
statusa		
-vrednote		-dohodek staršev
spol, rasa, starost		